

DISSERTATIO MEDICA
COGITATA QVAEDAM
DE
DIFFICILIORIBVS
QVIBVSDAM
DIAETETICES DOCTRINIS
EXHIBENS:
PARS PRIMA,

QVAM
PRAESIDE

LAURENTIO DE CRELL,
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE,
SERENISSIMI BRVNOVICENSIVM AC LV-
EBVRSIVM DVCCIS A CONSILIIIS IN
REBUS METALLICIS; MEDICINAE THEO-
RETICAE ET MATERIAE MEDICAE, NEC
NON PHILOSOPHIAE P. P. O.
ETC.

DIE X. OCTOBRIS MDCCXCII.

PVBLICE DEFENDET
AVCTOR

CAROLVS IVSTVS LVDOVICVS
DE CRELL
BRVNOVICENSIS
MEDICINAE CANDIDATVS.

HELMSTADII
EX OFFICINA S. D. LEVCKART.

11
1792, 1

8002 VIRIS
PRAENOBILISSIMIS
GVILIELMO WIEDEMANN,
MEDICINAE DOCTORI,
NEC NON
THEODORO ROOSE,
CHRISTIANO SCHARFFE,
LEOPOLDO ZINKEN
D. SOMMER,
AESCVLAPII ALVMNIS,

COMMILITONIBVS SVIS
ATQVE AMICIS
LONGE SVAVISSIMIS

LIBELLVM HVNCCÉ
IN
INTEGERRIMAE
INFVCATAEQVE AMICITIAE
DOCUMENTVM

D. D. D.
AVCTOR
CAROLVS IVSTVS LVDOVICVS
DE CRELL.

DE DIFFICILIORIBVS

QVIBVS DAM

DI AETETICIS DOCTRINIS.

§. I.

Instituti ratio.

Quod res grauissimi momenti, ex quibus summa vtilitas ad genus humanum redundare possit, saepe iusto magis negligantur; eius quidem rei et studium artis medicae experientiam supereditare videtur. Siquidem Medici eruditissimi inde ab antiquissimis post Hippocratem, ad nostra vsque, temporibus, in ea potissimum artis medicae parte, quae in amissa corporis sanitate *reslauanda* versatur, omne studium, omnemque diligentiam collocauerunt, nimis neglecta tamen ea, quae in integra adhuc sanitate *conseruanda*, absoluitur; licet haec digna videatur, cui medici

A prae-

praecipuam operam nauent. Quod
 vero quaesieris, vndenam oriunda
 temeraria haec diaeteticæ neglectæ
 fontem in persuasione ista latere videbis
 tantum abesse, vt ars diaetetica, in tan-
 ta climatis, viuendi rationis, corporisque
 constitutionis et i. g. a. rerum diuersi-
 tate, ad certa quaedam eademque vni-
 uersalia praecepta reuocari possit, vt por-
 tius quemque, quid pro harum rerum
 ratione, valetudini suae conducatur, no-
 ceatue, propria experientia, tamquam
 optimo medico, duce, explorare, explo-
 ratumque, peculiaris et suae potissimum
 valetudini adcommodatae diaeteticæ in-
 star, obseruare oporteat. Sed, licet ar-
 tis diaeteticæ principia prorsus certa
 indubitata puraque experientia nixa, ex-
 cogitari vix posse, lubens largiar; attam-
 en vel mixtam experientiam haud
 spernendam esse, putauerim. Quid
 quod plures sint artis medicae doctri-
 nae, e. g. de secretionum fluidique ner-
 uei natura, de medicamentorum in corpus
 agendi modo, et de ea qua nutritio fiat,
 ratione; quas etiam si penitus perspectas
 non

non habemus, scrutari non omittimus:
sic etiam nec diaeteticam, quia non pro-
fus certis gaudet principiis, idcirco iam
pernendam ac negligendam esse arbitror.

§. II.

*Difficiliora quaedam momenta, ad diaeteticam
spectantia.*

Plura utique deprehenduntur in arte
diaetetica maximis difficultatibus obstru-
ta, quo ante omnia pertinent doctrinae
de aëris natura, eiusque in corpus nostrum
et actione plane singulari, et de virium
nutrientium, quae cibus insunt, recta dimen-
sione. De singulis iam figillatim non-
nulla in medium exempli loco, proferre
placeat.

§. III.

a) *Aëris natura.*

Viros doctos, nostra potissimum aeta-
te, summo studio in aëris natura eius-
demque ad respirationem vi, adhibito,
hanc doctrinae novam quasi lucem affu-
disse, quis est iustus rerum arbiter, qui
sufficiat; sed totam hancce doctri-
nam iam ita in aprico esse, ut omnis sen-
ten-

tentiarum diuersitas sublata, et dubitationi et disputationi, e. g. quomodo fiat ut aër phlogificatus vel fixus et ipse sit lethalis, haud amplius locus sit, nemo contendere potest. Alii in aëris vsu quem in respiratione praestat, inquirentes, sanguinem in aëre refrigerari, i. e. a nimia partium ignearum copia liberari, alii, quae priori prorsus contraria sententia est, sanguinem particulis igneis quae aëri dephlogificato insint, depositis calefieri, alii denique, phlogiston superfluum per respirationem ex sanguine absorberi, contendunt. At vero cum prima ista sententia conciliari nequit homines summum calorem sine valetudinis detrimento per aliquot tempus perferre posse,* nec non zonae torridae incolas, quorum sanguis per aërem haud multum refrigerari potest, tamen bene valere, et in frigidissima denique regione, partes igneas citissime absorbentes homines in aëre mephitico perire. Secundae opinioni obstat, quod homines in regione calidissima, in qua quoduis corpus, ideoque sanguis in pulmonibus contem-

contentus, maxima scatet particularum
 ignearum copia, tamen in aëre corru-
 pto vivere nequeant. Alia igitur cele-
 ris in aëre mephitico mortis causa, quam
 defectus caloris in sanguine, ex denega-
 to aëris puri accessu oriundus, adsit ne-
 cesse est. Nec sublata ob deficientem
 aërem purum phlogisti absorptio mortis
 eiusmodi subitaneae causa esse videtur,
 quia sanguis hominum robustorum phlo-
 gisto magis abundat, quam hominum de-
 licatulorum et pallentium; nihilo ta-
 men minus illi optime valent, et hi, si
 inspirent aërem phlogisticum, qui phlo-
 gisti nihil amplius recipere possit, pessime
 se habebunt, licet (secundum hanc
 hypothefin) non nisi paulo maior sueto
 phlogisti quantitas in eorum sanguine sit
 accumulata. Vera itaque necessariae
 aëris puri respirationis causa, in ir-
 ritandis ad inspirationem pulmonibus
 quaerenda videtur, praecipue quum cae-
 teras omnes corporis functiones sola ir-
 ritatione fieri, a veritate non abhorreat.
 Aëri verum puro vim irritantem inesse,
 demonstrat nonnullorum Medicorum gal-

A 2

licorum

dicorum experientia, qui aëris dephlogi-
 ficati in phthisi pulmonali usui inflam-
 mationem, spasmos et celeriozem mor-
 tem, in aliis vero morbis, ubi lentos
 humorum adest, medelam subsequi ob-
 feruarunt ** Idem etiam ex iis, quae
 ad refocillandos homines eo modo mor-
 tuos instituta sunt, experimentis conclu-
 dere licet.

* Inter omnes Angli quidam eruditi pluri-
 ma hac de re instituerunt experimenta,
 quae a Cl. BLAGDEN in Philosophical
 Transactions narrata, germanice reddidit
 pater in libello, cui titulus est: *Ver-
 suche über das Vermögen der Pflanzen
 und Thiere, Wärme zu erzeugen und zu
 vernichten, a. d. Engl. übers. und mit
 einer eignen Abhandl. über denselben Ge-
 genstand vermehrt, Helmstädt 1778. 8.*

** a) *Annales de Chemie T. IV. Année
 1790. p. 21. "Lettre de Mr. CHAPTAL*

b) *Ibid. p. 83. "Sur les propriétés me-
 dicinales de l'air vital par Mr. de FOV-
 ROY, quem tractatum in linguam
 nostram vernaculam a me traditum V.
 in patris: *Beyträgen zu den chem. Anna-
 len, B. IV. St. 2. p. 238.**

c) *CL. CHRIST. GOTTL. SELLE
 Medicina clinica. Edit V. Berolini 1789.
 p. 387.*

§. IV.

b) *Virium nutrientium, quae cibis insunt, accuratior dimensio.*

Iam vero ad virium nutrientium, quae cibis insunt, dimensionem quod attinet, Medici, ne dicam omnes fere homines, *cibum, alio magis vel minus nutrire*, sola tantum experientia, eademque vago, duce, perhibent. Sic v. c. carni bouinae, quam eadem copiosorem magisque consistentem gelatinam contineat, maiorem nutriendi vim inesse, quam vitulinae, omnes consentiunt. * Quod si ita sese haberet, sequeretur, gelatinam carnis bouinae, adfusa aqua dilutam, cum gelatina vitulina vnam eandemque esse, id quod tamen nemo contendere aulit. Sine dubio itaque quaecunque carnis et cuiuscunque alimenti species, non solum quantitate principii nutrientis, verum etiam aliis virtutibus a quocunque alio genere differt; quatenam vero sint istae virtutes, quae v. c. optimam ex omni parte nutritionem exhibent, et quid sit illud, quo praeter maiorem gelatinae copiam, gelatina bouina vitulinam superet

ret, (quod quidem in principio oleoso cum mucilagine sub eodem volumine arctius coniuncto copiosiusque commixto constare videtur) non satis liquet, solisque experimentis rite et accurrate instituendis est inuestigandum. Et sic quidem principii nutrientis vero character, qui adhuc eruendus est, recte explorato, et secundum normam, quam hic ipse character suppeditat, dimetienda est vis ista nutriens, quae hīs illis alimentis inest; inde tunc facillime certoque modo adparebit, quam ratione seu proportionem aliud alimentum alii quoad gradum vis nutrientis sit praefendum. Videntur itaque plurimae dietae doctrinae adhuc fallacis interdum experientiae fundamento inniti, quae itaque, si quid video, in tanta diaeteticis utilitate atque praestantia, omni medicorum studio sunt digna, ut tandem in locum incertarum vagarumque regularum, certae firmaeque surrogarentur.

* Curatius caeteris hanc in rem inquisit GEORGEY IUNIOR, qui plurimis experimentis *quantitatem* gelatinae et multarum carnibus esculentis erere studuit, de eius

nem referuntur, delineaturi, opus, v
iusto abfoluamus ordine, in tres partes
describendum esse videtur.

Omnes fere dietae regulae ex hisce
deriuari possunt quaestionibus:

1) Quodnam ciborum genus ad cor
pus optimo modo nutriendum sanitate
temque eius conseruandam homines car
pere debeant?

2) Quomodo hi cibi ad corporis ma
turam sint adcommodandi?

3) Quid sit principium illud, omnia
bus cibus commune, quod corpus vere
alatur?

Hinc in prima opusculi nostri parte
inquiremus: *Quaenam dietae species,
vtrum vegetabilis, an animalis, vel mixtae,
homini maxime conducatur, in secunda, de
digestionis natura agemus in tertia denique
que cogitata quaedam de principio nutriendi
te, addere placet.*

SECTIO I.

QUAENAM DIAETAE SPECIES,
VTRVM VEGETABILIS, AN
ANIMALIS, VEL MIXTA HO-
MINI MAXIME CON-
DVCIT?

§. VII.

Prolegomena.

[n] tanta, quam alma nobis offert natu-
ra alimentorum copia, quae in dies
adhuc augetur, et in enormi, quod illam
ciborum varietatem, praefertim autem
eorum abufum insequitur, morborum
egmine, operae pretium me facturum
esse spero, si disquisiuero, quam ra-
tione, falua corporis valetudine, insigni
illa ciborum copia vti debeamus, quis
instituentus fit ciborum delectus, quo
minus corpori noceant, et quomodo sic
innumerorum morborum cauffa tolli pos-
fit. Etenim in dubium vocari nequit,
omnes morbos e manca diaeteticis scientia,
aut

aut peruersa eam adplicandi modo originem trahere. Nam vitae duratio inter graque corporis conditio, a succis, fetiditateque iusta solidarum ad fluidas partes proportionem, penitus pendet; succi vero, a fumentis proficiscuntur alimentis; ergo quum bona tum mala corporis nostri conditio, quamplurimum a bonis vel nociuis pendet alimentis. Iam vero de alimentis et de caeteris rebus quas vocant praeternaturales, de doctrina diaeticam constituit; ergo vti sanitas a iusta diaeticis scientia, accurataque, quas illa praescribit, legum obseruatione pendet, sic etiam omnes morbi ex materia illius scientia et sinistra adplicatione originem trahunt.

§. VIII.

Diaetae diuisio.

Omnia alimenta vel ex regno vegetabili vel animali peti, inter omnes satis superque constat. Prouti cibi vel ex illo, vel ex hoc desumuntur, vel vegetabilis vel animalis diaeta vocatur. Vtraque peculiaribus, iisque insignibus gaudet

det virtutibus, quae secundum diuerfas rationes * et ex vario scopo sunt diuidendae, et quarum demonstrandarum infra locus erit. Si, quod Medicos valde interest, hunc scopum curatius determinare perscrutarique vellemus, quam diuinae species maxime sit hominibus idonea, ad ipsam nostram quaestionem: *Vtra diaetae species, vtrum vegetabilis an animalis, vel mixta ** homini maxime conducatur*, regrediamur necesse est.

* Hae rationes praesertim clima, variam hominum aetatem viuendique modum spectant.

** Sub *diaeta mixta* cibos ex vtraque naturae regno desumptos coniunctosque intelligi, vix est, quod moneamus.

§. VIII.

Momenta historica, ad quaestionem nostram spectantia.

Quae ad quaestionem nostram pertinent, res historicae in *uniuersales* et *particulares* diuidi possunt: illae *diaetam in genere*, hae *singulas eiusdem species* complectuntur.

§. X.

a) *Historia diaetae in genere.*

Quum diaetae historia ad hanc scientiam ipsam illustrandam permultum faciat; ex immenso huiusce historiae campo potiora saltem decerpere necessarium erit.

1) Primi homines — ut ab ipsis ordiamur — *mixtam* sine dubio habuerunt diaetam, licet sint, qui, eos solummodo vegetabilibus usus esse, arbitrentur; quod tamen, quantopere a vero abhorreat, infra vberius demonstrabitur.

2) Quo magis homines supra terram dissipabantur, eo plura iis quoque innotuerunt alimenta, id quod explicatione vix eget. Etenim in peregrinam profecti regionem, quae forsitan, cui hucusque adfueri erant, victum haud praebat, vel ipsa necessitate coacti sunt, ut alia alimenta, ad vitam sustentandam explorarent, ubi in eiusmodi potissimum alimenta eos incidisse probabile est, quae cum pristinis maxime congruebant.

3) Attamen certa quaedam in alimentis viuendique modo seruata est simplicitas

placitas, donec magna condebantur re-
gua, quorum principes luxuriae ansam
quam maxime praebebant. Ex tanta
exemplorum copia solos Persas addu-
cam, qui, dum exigua adhuc gens erant,
non minus vitae sobrietatis et simplici-
tatis laude celebrati, quam, cum popu-
lus euaderent tantum non toti Asiae im-
perans, funestissimae luxuriae culpa
omnibus erant infesti.

4) Sic et apud reliquos populos so-
brietatem, talem in luxuriam abiisse, te-
stis est omnium temporum historia, *ita*
et, prouti hominum mores excolebantur,
se diaetae simplicitas, pessumuisse videa-
tur. Huius rei potissimum testes sunt
Graeci, Romani, praesertim autem ma-
iores nostri, qui, quod maxime dolen-
dum est, infaulto imitandi studio abre-
pti, ab egregia vitae simplicitate, in
summa licet morum cultura, ad eiusmo-
di in diaeta luxuriam delapsi sunt, vt
alimentorum varietate, quae patria tel-
lus praebebat, haud contenti, molliculis
potius cibus, ex remotissimis regionibus
allatis, palato inferuire gestirent.

§. XI.

§. XI.

b) *Brevis diaetae vegetabilis historia.*

1) Vtebantur diaeta potissimum vegetabili *primi homines*, quippe qui in terrae regione erant collocati, quae sapidissimis atque saluberrimis omnigenis pomis aliisque fructibus abundabat.

2) Graeci et Romani, Plinio * testis primis temporibus solis fere cibis vegetabilibus vescabantur.

3) Inter hodiernos populos Persiae et Chineses ** nec non omnes fere populi Sclavici in Europa habitantes, plurimi Italiae incolae, Aethiopes, insularum maris meridionalis Marianarumque incolae *** vegetabili diaetae addicti sunt.

4) Caeterum sicuti integros populos sic etiam singulos homines sola vegetabili diaeta non solum vitam sustinere potuisse, verum etiam sanitati corporis optime consuluisse, satis constat †.

* H. N. XVIII, 7.

** V. Immort. HALLERI *Elementa Physiologiae*, T. VI. L. XIX. § 3. germ. redd. a

XO. SAM. HALLE sub titulo: *Albr. v. H. An.*

Anfangsgr. der Physiol. Berlin u. Leipz.
1774. VIII. Tom. 8. Tom. VI. p. 279
et 283.

*** V. III. MEINERS: *Ueber den Genuß
und die Wirkungen von animal. und vege-
tabil. Speisen; Götting. Magaz. von
MEINERS und SPITTLER B. IV. Göt-
tingen 1789. p. 356 fgg.*

† HALLER l. c. p. 283.

§. XII.

c) *Historicae quaedam de diaeta animalis
notiones.*

1) An vetustioribus populis diaeta
animalis suffecerit, nec ne, ex argumen-
tis iam prolatis et infra vberius expo-
nendis, diiudicandum erit.

2) Britanni et maiores nostri, vete-
res Germani, animali vtebantur diaeta *.

3) Inter hodiernos populos Tatarsi,
Mongoli, Patagones, Lapponi et omnes
Europeae Asiaeque septentrionalis
Siberiae omnem victum ex solo regno a-
nimali trahunt **.

4) Idem, quod Nr. 4. §. anteceden-
tis diximus, de diaeta quoque animali
valet ***.

* HALLER l. c. p. 300.

** a) HALLER l. c. p. 300.

b) MEINERS l. c. p. 356.

*** HALLER l. c. p. 301.

§. XIII.

Ex allatis historicis momentis colligere nos posse videtur, homines non solum sine sanitatis detrimento vtraque diaeta uti, verum etiam ad vegetam senectutem vltimumque vitae terminum peruenire posse, vel vnam vel alteram illius speciem elegerint. Interim haec illi e diametro opposita videtur; ex quo, si verum esset, adpareret, vnam corporis conditioni magis esse debere adaptatam, alteram minus. Nec huic opinioni obstant enarrata facta, quae, corpus humanum vtramque diaetam perferre posse demonstrant, quoniam longo temporis spatio, sine corporis detrimento quibus vis rebus quodammodo aduesieri posse communis est omnium hominum experientia. Notissima est Turcarum consuetudo, eos tanta quotidie uti opio quantitate, quae alios

alios
pla,
comm
fe*.
aufit,
venen
omisso
habeat
perien
pra ad
diaeta
qua d
ad arg
esse e
* V.
oo
de
pl
A
co
Argum
Pra
cis, a
sola r

alios subito necaret: nec desunt exempla, homines sine vilo valetudinis incommodo atrocissimis venenis vsos esse*. Quis vero est, qui contendere auit, opium, spiritus ardentis et ipsa venena, corpori nostro ita conducere, vt omisso eorum vsu, hoc non melius sese habeat. Quae quum ita sint, sola experientia, e momentis historicis supra adlatis repetita, non euincit, vnam diaetae speciem alteri esse praefendam: qua de causa ad decidendam hanc rem ad argumenta a priori confugiamus necesse erit.

* V. e. g. IO. GOTTL. KRÜGER *Diät oder Lebensordnung*, Halle 1751. 8. vbi de artis medicae studioso narratur exemplum, qui post diu continuatum vsu, Arsenicam magnis dosibus sine vilo incommodo fumere potuit.

§. XIII.

Argumenta a priori, quae inter diaetae species delectum faciendum esse suadent.

Praemissis itaque momentis historicis, ad ea transeamus argumenta, quae sola ratione duce, cogitando explorare possu-

possumus. Huc proxime spectat quæstio hæc.

§. XV.

a) Num certam quandam diætæ speciem summus mundi opifex hominumque parens generi humano destinavit? et qualem?

Ex iis, quæ in sacra scriptura de primorum hominum statu atque conditione commemorata legimus, forsitan colligi possit, Deum, eos non nisi *vegetabilibus* vesci debere, constituisse, siquidem ea regio, in qua versabantur, his potissimum abundabat. * In promptu vero sunt argumenta, quæ cum hac sententia vix conciliari possunt, de quibus vnum solum modo asserere placet.

Quum felix illa primorum hominum conditio mox in vitæ genus operosis molestisque e. g. venationis, agriculturæ et rei pecuariæ, laboribus confertum abiret, ut cum vitæ genere et diætâ (ex molliori nimirum in solidiorem laboribus istis congruam) transmutaretur necesse erat.

* HALLER l. c. p. 278.

§. XVI.

b) Argumentum ab hominum structura
depromptum.

Porro ab ipsa hominis structura, ad
tuendam sententiam nostram, *vitae nostrae*
sustentationem a Deo ipso diaetae mixtae
adstrictam esse, repeti potest argumentum.
Siquidem dentium potissimum et inte-
stinorum structurae ratione habita, car-
niuora inter et solis vegetabilibus vescu-
tia animalia homo medium tenere videtur.
Sunt ei dentes canini cum animalibus
carniuoris communes, eiusque tractus in-
testinalis breuior, quam animalium sola
vegetabilia comedentium, carniuororum
vero longior est. *

* HALLER l. c. p. 272. fqq.

I. DE DIAETA VEGETA-
BILI.

§. XVII.

Diaetae vegetabilis incommoda et virtutes.

Iamiam de singulis diaetae speciebus
figillatim, et primum quidem de diaeta
vegetabili agendum est.

Ordiamur a refutandis obiectionibus, quae contra eam proferri et virgeri possunt.

- 1) Primum quidem *omnium* vegetabilium naturam ita comparatam esse, ut homines iis vesci queant, praetereaque
- 2) paucis exceptis nulla esse vegetabilia, quae *integra* ab hominibus comedi possint, iure negant.

Sed licet haec argumenta extra omnem dubitationis aleam posita sint, ad dietam tamen vegetabilem plane sperendam et reiiciendam minime sufficient, quia, sicuti antea (§. XI.) exposuimus: nihilominus folis vegetabilibus hucusque notis vita sustineri potest: ne dicam variis oeconomiae artibus partium *esculentarum* et copiam et virtutem adaugeri, et nova forsitan vegetabilia, praestantissimum praebentia alimentum, explorari posse.

- 3) Porro vegetabilem dietam multos homines, qui, variandorum et mutandorum ciborum causa, praeter nota vegetabilia et alia, ad quorum

Sed
folius
negli
enim
tico,
ditae
mine
Caete
ad co
dem p

quorum usum vel externa similitudo cum aliis fructibus esculentis, vel ipse suavis sapor eos alliebat, inuestigare inuestigataque comedere conabantur, vita olim priuasse, et adhuc interdum priuare, minime quidem nego, et hoc ipsum temerario nonnullarum plantarum venenatarum, v. c. Hyosciami nigri et Atropae Belladoanae *Linn.* usu re vera accidisse, lubens concedo;

Sed licet haec omnia ita sese habeant, solius hominum in cibis caute eligendis, negligentiae culpa hoc accidit. Deus enim pro benignitate sua, odore narcotico, quo plures herbae venenatae praeditae sunt, cauere haud omisit, ne homines et animalia iisdem vescerentur. Caeterum quoque *a natura generis notum, ad conditionem tantum non omnium eiusdem specierum semper fere valet conclusio.*²⁶

²⁶ An haec regula ad *Solanum tuberosum* LINN. accommodari possit, nec ne, aequidem diiudicare non ausim. Plures solani species vi gaudere narcotica inter omnes constat; an vero hoc, quod generi

neri proprium est, et ad Solanum tuberosum, transferri possit, in dubio adhuc relictum est, licet, quum omnes fere homines summa cum voluptate eo vescantur, accuratissima virorum eruditorum disquisitione dignissimum sit.

- 4) Sic etiam vrgeri potest, vegetabilium imprimis pomorum copiam et conditionem a tempestate, quam admodum variam esse, nec vegetabilibus semper fauere, satis constat, pendere; ita vt non quotannis vegetabilia ad vitam sustentandam sufficientia adsint. *

* Qua re primos homines, si in alia terrae regione eos collocare, summo numini placuisset, iam cibos ex regno *animalis* desumptis, comefuros fuisse crediderim.

Magnum hoc utique diaetae vegetabilis impedimentum est, quod tamen tolli ac superari posset, dummodo homines, multifaria experientia edocti, vegetabilia ab insectorum, frigoris, aliarumque rerum funestarum iniuria defenderent, frugumque abundantiam ad liniendam futuram inopiam adseruassent.

Quae-

5) Quaecunque regio et quodcunque clima certam tantummodo, et interdum non sufficientem * vegetabilium esculentorum copiam fert.

* Hoc praesertim de zona frigida valere probant:

- a) HALLER l. c. p. 290.
- b) MEINERS l. c. p. 360.

Sed et huic difficultati homines variandis eiusdem generis cibus mederi possent. Caeterum si Deus vegetabilem diaetam hominibus destinasset, regiones septentrionales habitari, velle non potuit; quod vero quum factum sit, eum hominibus illam diaetae speciem non constituisse, concludere licet.

6) Denique sola vegetabilia facile acidum in primis et deinde in secundis quoque vis generare, quod varia mala vel leuora v. c. sodam seu pyrofin, colicam, vel grauiora e. g. rachitidem et morbos arthriticos efficere, et ad aluum fluidiorem ac diarrhoeam habituaem, quae bonos succos ultra modum e corpore eliminat, disponere, nec non

B 5

7)

7) Vegetabilibus, pro mole sua exiguam materiam nutrientem inesse, contendi potest, ita ut, ad vires perfecte restaurandas, nimia quantitate, non nisi vehementiori corporis motione, quam non quavis ferre potest vitae conditio, subigenda, sumi debeant, unde varia mala oriri possint.

De utraque obiectione nihil amplius addo, siquidem iudico, eas firmis argumentis plane refutari non posse.

§. XVIII.

Vegetabilium praestantia.

His ita peractis, pergamus ad argumenta in medium proferenda, quibus diaetae vegetabilis praestantia nititur.

1) Diaeta vegetabilis suaviaissimos et simul saluberrimos cibos hominibus praebet, inter quos *poma* primum procul dubio locum tenent. Quum subtilissimos ac percolatissimos contineant vegetabilium succos, non solum gratissimo gaudent sapore, verum etiam blandissimum et simul lenissimum praebent alimentum.

Pulpa

Pulpa eorum ex acido, (omnibus quidem vegetabilibus communi, in quacunque tamen specie diuerso, *) partibus mucilaginosi inuoluto, constat. Quo maior est mucilaginis cum saccharacea parte ad acidum ratio, eo dulciora sunt poma atque ad concoquendum aptiora. Omnia, quae edimus vegetabilia, a sano homine, et quia facilius dissoluuntur, ipsa in vniuersum spectata, carne melius digeri, contendere ausim. Denique multos morbos tollere, et imminentes auertere possunt cibi vegetabiles; ita, vt experientia edocti sciamus, maturis pomis comedendis febrium biliosarum et putridarum vehementiam imminui; quamquam ill. GVIDETTI ** praedisponentem ad illas causam, poma esse opinatur, quod quidem de immaturo- rum duntaxat vsu valere posse videtur, quippe quae ad diarrhoeam atque dysenteriam generendam multum omnino faciunt.

* Vid. Cel. GMELIN *Einleit. in die allgem. Chemie, Göttingen 1789. T. I. p. 226 sqq.*

Magna

Magna de acidi vegetabilis natura inter Chemicos lis fuit, et hucusque obtinet. Alii, quodcunque vegetabile peculiare acidum habere, alii iique plurimi omnia vegetabilium acida ex aceti acido originem trahere, putant. Hoc praesertim Cl. WESTRVMB. contendit, (Vid. *Patris Neue Entdeckungen in der Chemie* P. X. p. 84. sqq. B. 2. p. 221. et 357. nec non in illius *kl. Phys. chem. Abhandl. aus dem Chem. Journal*. Lipf. 1788. p. 41. et 152. Eiusd. *kl. Abhandl. B. 1. p. I.*) cuius sententia eo probabilis euadit, quod omnia vegetabilia, vel per se in fermentationem abeuntia, vel acido natri tractata, acetum praebant. CELHERMBSTAEDT ex acido tartari omnia vegetabilium acida, originem trahere asserit (*N. Entd. VIII. p. 18 et 28*); Nonnulli ad acidum sacchari omnia eiusmodi acida reducunt; (vtrumque vero acidum ad acetum notis artificijs reduci potest,) alii denique omnium vegetabilium acidorum basin, acidum phosphori inuenerunt. — Omnino vero acida omnium vegetabilium, in summa licet mutua similitudine, peculiaribus tamen virtutibus admodum inuicem differunt, cuius rei causam plures Chemicus in maiori minorique phlogistis copia quaerunt. (Vid. *Chem. Annal.* 1786. II. p. 133. et D. GE. ADAM. RICHTER *Lehrbuch der Chemie*, Halle 1791. 8. S. 488.)

De

De tota hacce doctrina, quae ad di-
iudicandam vegetabilium conditionem
eorumque in corpus effectum recte eru-
endum, multum omnino confert, Vid.
Chem. Annal. 1784. II, p. 89.

* IO. THOM. GUIDETTI *Abhandl. üb.
die gall. Fieber und den gall. Seitensich,
a. d. Latein. übers. v. TABOR Hei-
delb.* 1790. 8.

§. XVIII.
Continuatio.

2) Vegetabilia et praesertim poma
sanguinem fluidiorem purioremque red-
dunt; quaedam eorum vasa adstringunt
atque roborant, ideoque putredini opti-
me resistunt. Haec etiam causa esse
videtur, cur calidiores potissimum terrae
regiones praestantissimis vegetabilibus
acidulis atque refrigerantibus abundant.
Praeterea resolventibus * antiscorbuti-
cis, ** caeterisque viribus medicatis ***
gaudent. Cuicumque plantae parti vires
quodammodo propriae videntur; ita vt
fere semper vegetabilium esculentorum
folia acida, radices fere et fructus dulci
indole sint, quamquam et contraria ex-
empla

empla in medium proferri posse, diffiteri non ausim.

Ex his patet, ex regno vegetabili non solum praestantissima alimenta, verum etiam saluberrima medicamina repeti posse, variis corporis incommodis, multisque morbis opponenda.

* Vid. b. m. IAC. REINB. SPIELMANN
Diss. de principio salino, Argentor. 1748.
§. XXXI; in PHIL. LVDOV. WITTE-
WER *Delectu Dissertat. Argentoratens.*
Norimb. 1777. Tom. VIII. p. 49.

** Praestantissimis antiscorbuticis viribus gaudet totus fere tetradynamiae ordo.

*** b. IO. ERN. HEBENSTREIT in
carmine de homine sano et aegrot., Lips.
1753. 8. §. 17. eleganter dicit:

Nec tantum quod alit, mittit vegetabile regnum,
Sed medicata simul descendit ad illa virtus.

II. DE DIAETA ANIMALI.

§. XX.

Quo magis vero vtramque diaetae speciem comparare possimus, et de diaeta animali nonnulla praeferenda videntur.

Diaeta

Diaeta animalis probe in duas partes dispesci potest. *Prima*, diaeta animalis *sensu strictiori* sic dicta, partes animalium *solidas* complectitur; ad *alteram* vero diaetam animale[m] *sensu latiori*, *fluidae* partes, *lac* quoque et *oua* pertinent.

Antequam vero pro instituti ratione, ea, quae diaetae animali *obsunt*, proferamus, de carne et lacte seorsim nonnulla obseruare liceat.

§. XXI.

De carne.

Carnis, quae pars est animalium *macroscopica* diuersa natura, virium nutritium, et facilioris difficiliorisue digestionis ratione habita, a multis rebus, v. c. climate, in quo animalia viuunt, corporis magnitudine, alimentis vitaeque ratione pendet. Quod quidem argumentum scrutantibus et in intimam rerum naturam inquirentibus, largam praebet materiam; quam quum penitius exhaurire non ausim, de tota hac re, in vniuersum considerata, pauca haec annotasse suffecerit.

1)

1) Zona, quam vocant temperata, animalibus esculentis longe magis abundat, quam torrida et frigida.

2) Quo maiora sunt animalia, eo vilius praebent alimentum; quia, quo maius est corpus animale, eo durior ac tenacior caro euadere, adeoque parte sua solubili, i. e. gelatina carere, solet.

3) Caro ferarum carni animalium domesticorum atque saginatorum praeferenda est, quia haec facilius digeritur, quod ex diuersa animalium viuendi ratione commode explicari posse videtur. Etenim quum crebrius vehementiusque corpus commoueant, fieri nequit, quin pabulum melius concoquant. Praeterea pabulum ipsum simplicius atque tenuius est pabulo animalium domesticorum, et praesertim eorum, quae saginantur; quippe quibus tanta saginae copia obiici solet, quantam modo ingurgitare possunt. Sic nutritio eorum non aequaliter procedit, sed pingua solum euadunt; adeps hinc oriunda, dum subacta praecipuam lymphae partem supeditat

peditat constituitque, praestantissime
nutrit, difficillime vero concoquitur.

§. XXII.

De lacte.

Lac plurimum idque praestantissi-
mum praebere alimentum, omnes con-
sentiant; quum hoc ex partibus lac con-
stituentibus, eiusdemque magna cum
chyllo analogia, nec non exinde adpa-
reat, quod nullus cibus, nisi in eiusmo-
di lac conuersus, alere queat. Tota
quidem lactis substantia in chylum trans-
formari, et solum per admixtos humo-
res corporis inquilinos, coeundi vim
mittere videtur, factis vero aliquot iun-
ctum cum M. S. circulis, eidem penitus
assimilatur; pars vero eius caseosa, mu-
tato colore, adquisitione maiori densita-
te in fibram Gaubianam abit. Pro
animalium varietate, varia etiam lactis
natura esse solet, id quod ex maiori mi-
norive cremoris, partis caseosae aëris-
que fixi quantitate satis adparet. Li-
cet incommoda ex praestantissimo hocce
alimento oriunda, minora sint, quam
C
quae

quae reliqui cibi bene nutrientes corpori creare solent; attamen eximiam quam inuoluit, aëris fixi copiam, flatum excitare, ideoque ventriculum ac intestina distendere, sicque sanguinem vehementius caput versus propellere, debitari nequit. Plerisque hominibus abdominis debilitate acidoque in primis viis, laborantibus, lac concoctum est difficillimum. Caeterum vero, quum facillime in chylum abiens, largius fit matur necesse sit, polychymiae, quippe quae quamplurimis morbis causa occasionalis est, ansam praebere potest.

* Vid. a) P. I. BERGIUS *Versuche mit der Frauenmilch*; Schwed. Abhandl. T. XXXIII. p. 49 sqq.

b) FL. IAC. VOLTELEN *de lacte humano, eiusque cum asinino et ouillo comparatione*, Lips. 1779. 8.

c) PARMENTIER et DEYEVX *sur l'analyse du lait*, Journ. de Physique par ROZIER Tom. XXXVII. p. 361. (in Anales de Chim. T. VI. p. 136.) Braunschw. Magaz. J. 1791. St. 39.

§. XXIII. *Obiectionum contra dietam animale[m] refutatio.*

Age iam refutemus, quae contra dietam animale[m] proferri possint obiectiones.

1) Sola dietam animali primi homines uti potuisse, forsitan quis negat, siquidem ignis usu instrumentisque, quibus animalia occidere, occisaeque dissectare potuissent, plane carentes, cibos inde parare nesciuissent.

Sed tota haec obiectio euanescit, dummodo memineris, iam Tubalcainum instrumenta, ignis ope*, e ferro fabricasse. Alia quoque argumenta suadent, iam primos homines dietam animale[m] habuisse (sensu quidem *strictiori* §. XX. sumtam), quam ipse Deus iis benigne concessit**. Nimirum licet quibusdam animalium partibus v. c. velleribus vterentur, non probabile tamen videtur, eos animalia, quae magna iis emolumenta, praesertim quidem lac, praebebant, vnice vellerum causa mactaturos fuisse. Quo et hoc accedit, quod ipsam carnem

C 2 summo

4

ces cor
ximiam
, flatus
ac inter
em ve
re, de
minibus
in pri
obtu est
quam
gius se
quippe
ssa oc
toteft.
ucie mei
and. T.
aste har
illo con
v x
que pat
51. (1
(6.)
9.
XXIII

summo numini sacrificandi ***, iam inter primos homines mos obtinuit. Ipse diuturno ciborum animalium usu edoctus, mox experti esse videntur, quatenam sint nobiliores animalium partes, quippe quas solas Deo offerre solebant. Sed et diaeta animali, sensu latiori sumpta, primos homines usos esse, dubio caret, quum lac praestantissimum esset eorum alimentum.

* Quid vero, si forsan primi homines praeter lac, etiam carnem *crudam* comedissent, nonne et tum, vel ignis usu expertes, diaeta animali usi esse, dici possint?

** Vid. Genes. Cap. VIII, v. 3. *Alles was sich reget und lebet sey eure Speise.*

*** *Morem vescendi animalibus a sacrificiis Deus offerri solitis originem traxisse, plerique contendunt. Vid. LUDOV. NONNI Diaeticon, s. de re cibaria, Lib. IV. Edit. II. Antverpiae, 1642. 4. Lib. II. Cap. I.*

2) Nec omnia animalia, nec omnes eorum partes comedi possunt. Idem igitur, quod supra (§. XVII. 2.) de vegetabilibus praedicauius, et ad animalia commode transferri posse videtur. Etenim in quocunque

que climate maior vegetabilium
quam animalium esculentorum nu-
merus est.

Quantitatis solummodo ciborum ratione
habita, diaeta animalis vegetabili neu-
tquam postponenda est; quum paucae
duntaxat animalium esculentorum *spe-*
cies multa vegetabilium *genera*, alimen-
ti inde trahendi quantitate aequent.

§. XXVIII.

Continuatio.

3) Cibi animales propter magnam
partium terrearum in iis contenta-
rum copiam, sanguinem incrassant,
cruditates efficiunt, succos prae-
bent tenaces, sanguinem ad dia-
thesin inflammatoriam s. phlogisti-
cam disponunt, denique corpus ad
putredinem quam maxime proclive
reddunt.

Si diaetam sensu strictiori animale in-
telligimus, haec obiectio aliquam prae-
se fert veri speciem, quae tantum non
penitus evanescit, si lac, oua ac gelati-
nam ex animalium cartilaginibus para-
tam,

tam, huc referimus. — Ex animalibus haud multo maior partium terrearum copia sanguini admisceri potest, quum non nisi solubiles partes ad sanguinem perueniant,* et terra soluta vasa obstruere nequeat. — Carnem cruditates efficere, communis tantum non omnium medicorum fuit opinio, cuius vero iam veteres nonnulli contrariam tuebantur sententiam.† Cibi animales maiorem quidem sanguini atque lymphae conciliant consistentiam, vnde ad diathesin phlogisticam profluit dispositio, quae tamen ipsi perfectae sanitati propria esse videtur, quum in hominibus robustissimis, v. c. ruricolis soleat obtinere. — Deinde licet maxima nostrae aetatis medicorum pars consentiat, perpetuum animalium ciborum usum corpus ad putredinem reddere proclive;‡ nihil tamen minus experientia contrarium probare videtur. Constat enim inter omnes illud notatu dignissimum COOKII exemplum, qui in itinere suo, carne solum canis recens mactati, scorbuto (morbo, ex summa partium dissolutione ac putredine oriundo)

do) mederi poterat. Ill. FRANK*** quoque contendit, experientiam docere, homines, dietae animali addictos, febribus putridis minus esse obnoxios, quam qui solis vegetabilibus vescuntur. Praeterea etiam exinde pro tuenda hac sententia argumentum repeti potest, quod homines vel ipsa carne putrida, salua valetudine vesci possint. †

* a Treatise on the digestion of food, by G. FORDYCE, London 1791. 8.

** Bene NONNIUS l. c. "Nec illud admittendum, concoctu carnes esse difficiliore et cruditates inducere, si modus adhibeatur. Nihil enim adeo salubre in tota victus ratione, quin nimia sua copia, vel praepostero usu, cruditates non possit inducere.

*** HALLER l. c. p. 302 sqq.

**** IO. PETR. FRANK *Oratio academ. de virtutibus corporum, Medicis aequiori modo determinandis; in Delectu opusculorum medicorum antehac in Germaniae diuersis academiis editorum, Tom. VIII. Ticini 1789. 8.*

† Vid. Ill. GE. CHR. WEDEKIND *de morborum primarum viarum vera notitia et curatione*, Norimb. 1791.; in introitu.

4) Optimus, quo caro bonum ac salubre alimentum praeberere posse videtur modus, si cruda nimirum comederetur, inter nos non constat, nec naturae nostrae satis accommodatus est. Etenim per qualescunque parationes (coctionem, fraxationem, assationem) principium carnis nutriens, lympa coagulabilis, vel maxima ex parte eliminatur, vel prorsus in coagulum abit, quod vero quum ventriculo indeque toti corpori noceat, varia carnis paratio sanitati infensa videtur. Carnem crudam magis omnino conducere, et quamvis eius parationem vim nutrientem imminuere, lubens concedo; attamen per coctionem ea, quae supra enumerauimus detrimenta, vel omnino non, vel aliquo saltem modo locum habent. Sed et ipsum coagulum leuius non ita obest, quam vulgo putatur, quum secundum recentiorum quorundam eruditorum, v. c. ill. GERLERI ² opinionem, eiusmodi coagulum

lum ad digestionem perficiendam requi-
ratur; quam quidem opinionem, certis
experimentis, hucusque non stabilitam,
licet defendere nolim, attamen nec prorsus
negare ausim.

* Nonnullos populos, v. c. Tartaros nomadicos,
carne cruda vesci, quis, quaeso
ignoret?

** D. GEHLER Progr. *de connubio lactis
cum acido dulcibus, sanitati neutiquam
inverso.* Lips. 1791.

Animalis quoque diaeta, praestantissima
praebet alimenta, quod praesertim *lac*
(§. XX.) et *ova* probant, quorum albumen
maxima similitudine cum lymphâ
animali gaudet, et quae ipsi lacti pro-
pterea praeferrenda sunt, quia in minori
massa maiorem partium nutrientium
copiam continent.

III. DIAETA MIXTA.

§. XXVI.

*Diaetae mixtae prae singulis eiusdem speciebùs
virtutes.*

Iam quum utraque diaetae species, si-
gillatim sumta maximis virtutibus gau-
deat,

C 5

deat, paribusque vero (quod §§. XI et XXI. probare studuimus) vitii laboret, ita vt alterutram eligentiaequae magnae obstant difficultates, rei natura ad hasce nos adducit quaestiones:

1) Nonne mixta diaeta singulis eiusdem speciebus praeferenda est?

2) Nonne, diaeta animali et vegetabili inuicem iunctis, omnes vtriusque diaetae virtutes adaugeri, vitiaque imminui vel penitus tolli possunt?

Attendamus ad has quaestiones probe diiudicandas decidendasque ad argumenta haec:

1) Nihil homini magis placet, nihilque eius naturae magis quasi insitum est, quam *variationis in omnibus rebus desiderium*, quod sicuti de omnibus rebus humanis, ita et de victu quam maxime valet. Quum vero vtriusque diaetae speciei combinatio illi desiderio, aut vt ita dicam, naturae legi satisfaciat, iam ob id ipsum diaeta mixta hominibus potissimum congrua esse videtur. Illud vero variationis desiderium neutiquam naturae humanae vitium est, sed a Deo ipso

ipſo pro conſilio ſapientiſſimo humanae naturae inditum eſt, ita vt ab ea ſeparari nec poſſit nec debeat.

2) Etenim alterutra diaeta diu continuata ſemper nocet et nocere debet. * Semperiternus ciborum vegetabilium uſus humores reddit acres acidumque in primis viis gignit et cruditates; continua uero animalis diaeta ad humorum corruptionem atque putredinem indeque oriundos morbos, Scorbutum et i. g. a. corpus procliue reddit.

3) ipſe Creator diaetam mixtam hominibus conſtituiſſe videtur, quod praetermiſſis iis, quae ſupra prolata ſunt, argumentis, ex ipſius ſacrae ſcripturae uerbis, ** nec non exinde adparet, quod homines cibos ex utroque regno deſuntos appetant, probeque digerere poſſint. Ipſe quoque naturalis ciborum adpetitus, ſi inde eligendae alterutrius diaetae argumentum depromere licet, mixtam diaetam ſuadet.

4) Cibi ex utriusque regni ſubſtantis mixti, inter omnes ſapidiffimi ſunt
atque

atque saluberrimi. Hac coniunctione
 particulae, quae noxam nocere pos-
 sint, profus eliminantur, aut saltem
 minus noxae redduntur, et concoctu
 longe faciliores. Ita v. c. frequens car-
 nis vsus ad putredinem corpus proclive
 reddit, quod admixto acido vegetabili
 nisi penitus tollitur, ita tamen dimini-
 tur, vt magnum inde corpori detrimen-
 tum oriri nequeat. *** Eodem modo
 tenaces succi animales per vegetabilia
 soluntur, vti ex altera parte nimia ve-
 getabilium aciditas, per lympham anima-
 lem inuoluitur, ideoque multo minus
 noxia redditur. †

* HALLER l. c. §. 217.

** HALLER l. c. p. 271.

*** GENES. cap. IX. 3.

**** HALLER l. c. p. 305.

† Dicit b. HEBENSTREIT l. c.

Non tamen hoc satis est, animali vivere
 victu. —

His (scil. vegetabilibus) opus est, vegeto
 fruituros corpore, vici

Terrigenosque cibos animalibus addere
 mensis. —

Gratus illis inest acor, est dulcedo salu-
 bris,

Im-

Impediens sola satiatum carne, malignos,
Ventriculum succos in viscera fundere
posse.

Nam caro sola putret, nec sola carne
valemus;

Pinguis, iners sanguis, rancescens, foe-
tida lymphæ.

Ni victus animante satos vegetabile re-
gnum

Misereret succis acidis, ex carne veniret.

§. XXVII.

Haec qualiacunque argumenta ad
probendam nostram sententiam, diae-
tam mixtam cum vegetabili tum anima-
li praeferendam esse, sufficere nobis qui-
dem videntur. Caeterum ea, magis
explorata, pluribusque necessariis expé-
rimentis suffulta, si Deo ita visum fuerit,
in posterum in lucem edere, animus
est.

§. XXVIII.

Quamquam illa de praestantia mix-
tae diaetae argumenta, in vniuersum
valeant, vt attamen in illorum applica-
tione ad clima aetatem viuendique ra-
tionem respiciatur, necesse est.

D

a) *Clima.*

a) *Clima.*

1) *Zonae torridae incolis, quippe qui habitu sunt corporis laxissimo humorum resolutioni atque putredini facillime animum praebente, diaeta vegetabilis omnino praefenda est, quam ipse Deus est causis supra allatis, iis constituisse videtur. Regionem veropolem inhabitantibus diaetam animalempotissimum convenire, ex argumentis contrariis facillime concludi potest.*
— Adde diaetam animalempunguinem largiri calidorem, et adipis accumulationi favere, quibus frigoris rigor facilius superatur. ** *Mediae zonae incolis diaeta mixta est saluberrima.*

*) HALLER l. c. p. 306. MEINERS l. c. p. 359.

** MEINERS l. c. p. 360.

b) *Aetas.*

2) *Infantibus diaeta ex maiori vegetabilium, et minori parte animalium ciborum composita, maxime, si quid festio, congrua est, quoniam hi concoctum difficilius sunt, illi vero non sufficiens nec satis solidum, quod ad incrementum*

mentum corporis necessario requiritur, praebent alimentum.

3) Mediae potissimum aetatis hominibus diaeta mixta conuenit.

4) Senibus, diaeta, maxima ex parte animalis, suadenda est, quoniam eorum humores ad aciditatem quam maxime procliuēs sunt, et vi carent, vegetabilia penitus in naturam animale[m] conuertendi.

c) *Viuenti modus.*

Viuenti ratio diaetetic[o] sensu, in *laboriosam* et *sedentariam* diuidi posse videtur.

5) Homines, vitam degentes laboriosam, quales sunt nonnulli opifices atque agricolae, diaetam vegetabilem ferre quidem possunt; ast mixta illis magis conducit. Etenim quum ad vires, quae per vehementem musculorum actionem amissae erant, reparandas solidissimis egeant alimentis, et solidiores regni animalis cibi talia praebeant, sequitur, cum animali mixtam diaetam eiusmodi hominibus quam maxime conducere.

6) Ex hominibus vitae sedentariae addictis, solum eruditorum habebimus rationem. Nemini maiori, et ut ita dicam, magis anxia diaetae cura opus est, quam eruditis, qui perpetuis obruti laboribus, corpus non satis mouent, eoque et simul perpetua abdominis pressione intestina, in quibus sic iustus prohibetur sanguinis circulus, quam maxime debilitant. His animalis potissimum diaeta eademque artis finibus circumscripta conuenit; quia eorum humores ad concipiendam aciditatem quam maxime proclives sunt ⁷². Verum enim vero et inter cibos animales cautus instituendus delectus, quem nonnulli eorum, ut supra annotauimus, digestu sint difficillimi. Vescatur igitur eruditus carne vitulina, gallinacea et columbina; lacte multisque ouis. Ciborum vegetabilium usus ergo erudito haud prorsus dissuadendus sed probe restringendus est, ita ut in eiusmodi mixta diaeta cibi animales duas partes, vegetabiles vero vnam solum constituent. Denique praestantissimam illam diaetetices regulam obseruet:

Vt recte valeas, interdum rusticus esto.

HEBENSTREIT.

quae de diaeta quoque toto verbi ambitu valere potest.

* Haec acidi generatio, maximum eruditorum incommodum, eo explicari potest, quod acidum in quibuscunque cibis (ouis forsan solis exceptis) contentum, cum succis inquilinis non satis misceri, nec ab iis inuolui possit. Tali modo colligitur, acidum in primis viis, quo fit, ut ueni cibi sumti, per modum fermentatiuae assimilationis eandem indolem, induant. Oriuntur itaque cruditates, obstructions viscerum, varia acrimonia irritans, quae magnum insequi solet morborum agmen. Vtrum hoc in primis viis obtinens acidum, modo vegetabilis naturae sit, aut ex superabundante acido phosphori confect, diiudicare non ausim, quamquam posteriorem opinionem magis mihi arridere distiteri nolim.

** A. D. TISSOT *über die Gesundheit der Gelehrten, a. d. Franz. überf.* Wien 1770. 8. §. 60. p. 121.

§. XXVIII.

Primae opusculi nostri parti finem imposituri, ne praetermittamus, quod ad eam quam tractauimus doctrinam, aliud
D 3 quid

quid facere possit, adhuc examinemus paullo curatius, num illud inter cibos vegetabiles et animales (i. e. inter partes vtriusque corporis organici constituentes) discrimen adeo magnum sit, quam primo intuitu videtur. Propriae et eminentes vegetabilium partes sunt: acidum plus minus euolutum, mucilago, materia saccharacea, resina, gelatina vegetabilis et oleum. Partes vero animales sese distinguunt albumine, glutine fibram animale constituyente, et vera gelatina, in quibus omnibus partes proximae salis alcalini volatilil latent *. At enim vero adest quoque in animalibus viuis acidum liberum, quod in vrina et sudore ** cernitur, ne dicam, acidum sacchari ex omnibus fere partibus animalibus *** extricari posse. Gelatina vegetabilis non differt ab albumine, nisi acidi admixtione, ita, vt illa in hoc, et hoc in illam verti possit ****. In vegetabilibus quoque latet materia vera albuminosa †, pars glutinosa in seminibus cerealibus †† et licet resinam veram in iis non inuenias, adest tamen copiosa materia extractiua, vegetabili analoga, quae vero resinae naturam, facillime induit †††. * Vid.

- * Vid. FOVRCROY *Handb. der Natur-
gesch. u. Chem.* B. IV. p. 470 sqq.
** BERTHOLET in *Journ. de Phys.* Tom.
XXVIII. Pars I. p. 275.
*** BERTHOL. in *Mem. de Par.* 1780. et
chem. Annal. J. 1786. B. 2. p. 539.
**** FOVRCROY in *Ann. de Chim.* T. III.
p. 261.
† FOVRCROY l. c.
†† KESSELMAIER l. c. FOVRCROY
Annal. l. c. p. 253.
††† FOVRCROY *ibid.* T. VI. p. 180.

T H E S E S.

I.

Diaeteticæ studium tantum non omnibus
Medicinæ doctrinis præferendum esse vi-
detur.

II.

Bene institutum diaetæ regimen omnium
medicamentorum vfu præstantius esse, ar-
bitror.

III.

Balnea frigida sanis hominibus calidis ma-
gis conducere, contendo.

III.

Eandem, iustamque ciborum quantitatem
semel, quam reiteratis vicibus assumere, ho-
mini sano magis convenire, opinor.

V.

V.

Motum lenem diuque continuatum vehementiori corporis exercitationi, eodem, quam ille, temporis spatio absolutae, esse praefendum censeo.

VI.

Apertis fenestris, dormiant qui sanitati bene consulere volunt.

VII.

Modicum potus ex fabis Coffeae arabicae Linn. cocti vsum, sano homini nocere, nego.

VIII.

Somnus pomeridianus haud plane sperendus est.

VIII.

Ventriculi cibos concoquendi vim, non tam in fibrarum muscularium actione, quam in soluentibus potius succi gastrici viribus esse quaerendam, arbitror.

X.

Ciborum partibus terreis abundantium noxa, non a minorum vasculorum obstructione ab illis producta pendet.

XI.

Terra casei animalis, non in lacte suspensa haerëbat; sed nouae solum mutataeque affinitatis productum est.

XII.

Cibi pingues sanis hominibus optimum praebent nutrimentum.

Helmsstädt, Diss., 1786-95

ULB Halle

004 327 586

3

Sb.

Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Black

DISSERTATIO MEDICA
COGITATA QVAEDAM
DE
DIFFICILIORIBVS
QVIBVSDAM
DIAETETICES DOCTRINIS
EXHIBENS:
PARS PRIMA,

M
1792, 1

QVAM
PRAESIDE
LAURENTIO DE CRELL,
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE,
SERENISSIMI BRVNOVICENSIVM AC LV-
EBVGENSIVM DVVIS A CONSILIIIS IN
REBUS METALLICIS; MEDICINAE THEO-
RETICAE ET MATERIAE MEDICAE, NEC
NON PHILOSOPHIAE P. P. O.
ETC.

DIE X. OCTOBRIS MDCCXCII.
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR
CAROLVS IVSTVS LVDOVICVS
DE CRELL
BRVNOVICENSIS
MEDICINAE CANDIDATVS.

HELMSTADII
EX OFFICINA S. D. LEVCKART.

